

## Semarang – Oude stad

Afstand: 3¼ km.

Restaurants: Jl Suprpto 29 'Sate & Gule' heeft koud bier en na afloop van de wandeling is Toko Oen, Jl Pemuda 52, in de buurt.



Begin van de wandeling: **Stasiun Semarang Tawang.**



Station Tawang, geopend in 1914 (Sloth-Blauwboer).

**Nieuwenhuys** komt hier aan: **Ik rook als vanouds de scherpe geur van krètèk, van kruidnagel in de tabak, die voor mij altijd aan Semarang verbonden zal blijven.** Maar vertrekt er ook weer, net zo als **Gomes**: **Maar in de overvolle trein was ik de enige blanke. Ik bleef achter op het open balkonnetje aan het eind van een wagon.**

NB: Om de gevolgen van de inklinking tegen te gaan zijn de straten in de oude stad verhoogd. Daardoor liggen de ingangen van sommige oude gebouwen beneden het straatniveau.

**Ga** naar de uitgang van het terrein **links** en volg de weg **rechtdoor**.

**Rechts** op de hoek.

Plattegrond 1



Technische School in 1917, voordien Ambachtsschool.

**Want een vak valt hier niet te leren voor een Europeesch kind, tenzij hij een technische school bezoekt, doch dat gaat alweer met dezelfde kosten gepaard als de HBS.[...] Als ik op Majong zit en hij moet op Semarang de school bezoeken, dan is f 1000,- per jaar niet eens genoeg voor kostgeld, schoolgeld en kleeën en zakgeld. [Walraven]**

**Ga linksaf: JI Pengapon (Tawang).**

**Links:** op de hoek



Voormalig Hoofdkantoor N.V. Semarang-Joana Stoomtram-Maatschappij: SJS.

Deze maatschappij begon in 1882 haar bedrijf met de opening van de lijn Semarang-Djoernatan naar Djomblang; daarna breidde het net zich allengs uit tot eene exploitatielengte van 426 km.

Gelegenheid om tegen cholera te worden ingeënt.

**Ga rechtsaf: JI Ronggowarsito (Kloosterstraat).**

**Rechts:** Nr. 8 Sekolah St Fransiskus.

**Rechts:** Nr. 8 Suster Suster St. Fransiskus.



Klooster Zusters Franciscanessen (van Heijthuisen, de orde is gesticht door Moeder Magdalena)

**Maar ik moet er eerst voor opgeleid worden; ik moet een jaar of vier naar 't klooster om te leren en dan examen te doen. Zonder akte wil ik er niet komen. [Kartini]**

Intern: Eerste steen Hospitaal, 1732 / Plaquette 100 jarig bestaan weeshuis 1809-1909 / Plaquette eerste zusters / Eerste steen Kapel, 1891 / Gebouw noord van de kerk: steen 27 april 1898 / Steen buitenmuur: 1897 / De oudste gebouwen dateren uit 1860, het hoofdgebouw uit 1906.

**Links:** Gereja St. Yusup.

'Gedangan' of St. Joseph Kerk.

Gen 41 : 55 – Toen ook heel Egypte honger kreeg en het volk Farao om brood smeekte, zei Farao tot alle Egyptenaren: 'Ga maar naar Jozef en doe wat hij u zeggen zal.'

Joh 2 : 5 – De bruiloft te Kana. Zijn moeder sprak tot de bedienden: 'Doe maar wat Hij u zeggen zal.'



R.K. Meisjesweeshuis;  
een der best geslaagde bouwwerken van den Heer Westmaas.

**Eerstens bestaat het uit een weeshuis voor R.C. kinderen, bijna uitsluitend uit gemengden echt gesproten, kinderen die anders wellicht in de kampong zouden terecht komen. Omdat de vader, na ze bij een inlandsche vrouw te hebben verwekt, er eenvoudig niet meer naar omziet, of overleden is. [Van Maurik].** Van oktober 1943 tot juni 1945 was het zuidelijke deel van het complex een interneringskamp voor vrouwen en kinderen: het Kloosterkamp.

Links: Karangbidara-buurt.

**Het is zeker dat omstreeks 1880 een groot deel van de Indo-groep verpauperiseerd was en aan de zelfkant van de samenleving leefde, in de kampong – al bleef hij voor de Indonesische kampongbewoner altijd de 'Europeaan' – of aan de rand van de kampong of in de toenmalige specifieke Indo-buurtten als [...] Karangbidara (in Semarang). Onder deze 'paria's' van de Europese samenleving, zoals een Indische toneelschrijver ze noemde, was de criminaliteit vanzelfsprekend hoog. [Nieuwenhuys]**

Ga rechtsaf: JI Suprpto (Heerenstraat).

Ga rechtsaf: JI Cendrawasih (Komediestraat).

Rechts: Nr. 23 Marabunta.

Het huidige gebouw is het verbouwde zuidelijke gedeelte van de Stadsschouwburg. De rest staat als ruïne tot aan de JI Cendrawasih I.

Stadsschouwburg.

**Ik denk aan een zekeren avond in 't jong verleden. Een kennis nam ons beiden mee naar een concert in den schouwburg op Semarang. 't Was voor 't eerst in ons heele leven, dat wij beiden, zonder zusje, zonder Vader, zonder Moeder ons bevonden in een groote menschenzee. Wij beiden heel, heel alleen tusschen al die vreemde gezichten. [Kartini]**



Ga links af: JI Cendrawasih I. (Konijnenstraat).

Kruising met JI Kedasih (Bloemstraat).



Oude huisjes in Hollandse stijl.

Te Semarang zijn er nog te vinden aan de Oude Stadhuisstraat, de Konijnenstraat en de Bloemstraat [...] Het zijn vooral deze nederige huisjes, nog meer dan de heerenhuizen, die de Hollandsche sfeer wakker riepen. Zij waren immers veel meer in aantal dan de groote woningen, stonden in dichte rijen langs straten en grachten en verhoogden het vaderlandsche karakter van het koloniale stadsbeeld.



Ga op T-kruising linksaf: **Jl Perkut** (Van den Bergdstraat).

Rechts: Komplex Asrama Pondam.



Politiekazerne. Het complex was bekend onder de naam Arsenaal.

[1917] De dienst der B.O.W. is thans aangevangen met den ombouw van het arsenaal tot politie-kazerne. Het werk kan nog dit jaar gereedkomen. / De kosten worden van dien aard, dat men o.i. heel wat beter had gedaan een gansch nieuwe kazerne te bouwen.

Ga links af **Jl Srigunting** (deel van het Paradeplein).

Links: (Nr. 4)



Kantoor Tasripin.

Tasripin was de rijkste Indonesiër in Semarang rond 1910. De gouverneur-generaal heeft den resident alhier verzocht den dank der Nederlandsche regeering over te brengen aan den heer Tasripin, koopman te dezer plaatse. Bewoners van Peterongan beklagen zich over Tasripin.

Volg de straat naar rechts.

Links: "Spiegel" – Bar & Bistro.

Plattegrond 3



Toko NV Winkelmaatschappij "H. Spiegel".

H. Spiegel – Semarang – Tegal – Heeft ontvangen: Gasoline lampen met leiding overal zeer gemakkelijk aan te brengen, van een der beste Amerikaansche fabrieken, van solide, eenvoudige constructie. Volstrekt gevaarloos, met straal en hanglicht. Buitengewoon helder.

De wereldberoemde Royal Worcester Corsetten voor corpulente en slanke dames. Verhoogt beslist de schoonheid en geeft een elegant figuur en zit iedere dame zeer makkelijk. Vraagt prijscourant en afbeelding.

Ga rechtsaf **Jl Suprpto** (Heerenstraat).

Links: (Nr. 33) Marba – C.V. Upaya Trading Comp.



Algemeene Import-Export & Handel Mij "Marba", voorheen Toko Zikel.

Maar er waren winkelmaatschappijen, die een belangrijk deel van de voor verkoop aan het publiek bestemde goederen eveneens direct importeerden. Het leek mij rationeel, dat dezen als lid tot de Handelsvereniging zouden kunnen toetreden. Ik deed, voorlopig ten aanzien van één winkelbedrijf, dat van de firma Ziekkel, een desbetreffend voorstel. [Koch]

**Rechts:** Taman Srigunting.

Paradeplein.

**Het gezicht van een straat en een pleintje met een pomp! – ja, lach er vrij om, zóó iets is genoeg om een kolonist op te vroolijken. In het geheel ziet het er minder oostersch uit. [Van Rees]**

Die nieuwe, hoog opgetrokken tokogebouwen in de Heerenstraat en op het Paradeplein mogen, wat het inwendige betreft, beantwoorden aan de praktische eischen van den détailhandel.... met den besten wil kan ik aan die gebouwen niets moois vinden.



**Rechts**



← Op de achtergrond: een, in 1841 tot een diepte van 71 meter geboorde, artesische put.

**Wel bestonden reeds de artesische putten, maar dit water was altijd warm en had een bijzonderen smaak. [Ido]**

De slechte watervoorziening veroorzaakt epidemieën. Er worden brieven aan de Tweede Kamer geschreven. In Semarang zijn het eerste half jaar van 1910 2257 personen overleden.



**Rechts:** GPIB Immanuel – Ingang aan de rechterkant van de kerk.



Protestantsche Kerk / Koepelkerk / 'Gereja Blenduk'. Verbouwd in 1894-1895 door De Wilde en Westmaas; zie gedenksteen in de kerk.

**Nu verstond zij eerst recht die ijselijke woorden, die een oogenblik te voren nog bloote klanken voor haar geweest zouden zijn. [Kruseman]**

[Kruseman]

**Neem eens even een kijkje in de koepelkerk met haar blufferig orgel, haar stemmigen preekstoel en haar ouden, vriendelijken koster, staande tusschen de stapels kerkboeken in het portaal. [Walraven]**

**Links:** (Nr. 25) PT. Asuransi Jiwasraya. (NILLMIJ – 1919, Karsten, Lutjens & Toussaint).



**Kunnen zij in Holland een jong mensch van talent vinden, dan is het aanbod van f1000 's maands zeer aannemelijk. Doch voor een huisgezin kan van die som niet genoeg overschieten om [...] 4° in elk geval de hooge premiën van levensverzekering te betalen, zonder welke in dit land een man en vader, die het inkonvenient heeft er een hart of een geweten (of beiden) op na te houden, geen twee nachten achter elkander rustig slapen kan. Uw onderdanige dienaar kontribueert maandelijks f138.50 aan de N.I. Mij. van Levensverzekeringen en Lijfrente. [Huet]**

Rechts: (Nr. 30) Persero.



Borsumij – Borneo Sumatra Handel Maatschappij.  
Eerste steen links van de ingang: 1939

Architect Blankenberg: De opdrachtgever vestigde er special de aandacht op, dat het hoofdkantoor te Soerabaja, naar het ontwerp van wijlen collega Citroen in 1934 gebouwd, aan alle getelde eischen zeer goed voldeed. Voornamelijk is dit gelegen in de overvloedige, hoogaangebrachte gelijkmatige dagverlichting in de zeer ruime hoge lokalen.

Links: (Nr. 17) Restaurant Cianjur.

Plattegrond 4



Landgerecht.

... het Landgerecht aldaar is gehuisvest in een gebouw, dat vermoedelijk dateert van lang vóór de kolommenperiode. Dat gebouw is namelijk opgetrokken in denzelfden stijl als de huizen op Vermeer's 'Straatje', behalve dan dat de ramen en bovenlichten, en ook sommige paneelen van binnen rijk zijn versierd met snijwerk, dat men zelfs in Oud-Holland zoo niet aantrof. [Walraven]

Vervolg de JI Suprpto. (Heerenstraat, de hoofdwinkelstraat).



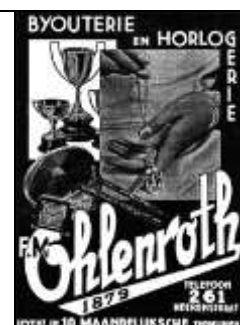
De toko's zijn er over 't algemeen groot, ruim voorzien en goed ingericht, men hoeft te Semarang om niets verlegen te zitten, want alles wat in Batavia en Soerbaia verkrijgbaar is, kan men er kopen. [Van Maurik] En in December waren we met zusje op Semarang, en liepen er de winkels plat, om zelf 't een en ander te kopen. [Kartini]  
...de hoofdwinkelstraat heeft voornamelijk een sfeer van vergane glorie. [Vervoort]

Links: Nr. 15.

Toko Ohlenroth – Byjouterie en Horlogerie.

Van de firma Ohlenroth mag hetzelfde worden gezegd. Ook hier tal van keurige dingen, al staan die op een bescheidener achtergrond. Wie echter hier een keuze wil doen, wordt met liefde in een oogwenk bediend. Wij zagen daar twee zilveren schrijfgereien voor dames, neen, maar om te stelen, al geven wij beleefd in overweging dat niet te proberen.

Advertentie [Semarang als centrum, 101a] →



Links: Nr. 7 PT. Telekommunikasi.



Koloniale Petroleum Verkoop Mij.

Voordien Javasche Bank, gebouwd in 1908 naar ontwerp van A. Westmaas.  
De bank verhuist in 1935 naar het nieuwe kantoor aan de huidige JI Pemuda, genoemd aan het begin van de 2<sup>de</sup> wandeling.



Ga rechtsaf JI Branjangan (Oudstadhuisstraat).  
Links Old City.



Dunlop-Kolff-Makelaars (Suiker, rijst, kapok, effecten etc).  
**Voor de exporteurs te Semarang, de belangrijkste uitvoerhaven voor kapok, gingen heftig te keer. [Koch]**  
Tevens vestigingsplaats van het Fransch Consulaat.  
**Zooals ik in Semarang door een Franschman zag doen, het eene oogenblik kapper en barbier, het andere fabrikant van spuitwater en limonadestroop, het volgend houthandelaar, sigarenwinkelier, parfumerie-fabrikant of koopman in produkten te zijn. [Van Maurik]**

Rechts: (Nr. 2) naamloos.



G.C.T. van Dorp & Co, Boekhandel en Drukkerijen.  
**De groote drukkerijen koopen de kleinere op; de allerkleinste gaan er onder door. Veel van die kleine zijn in Chineesche handen en die leveren slecht werk. Maar op de groote drukkerijen worden alle moderne processen beoefend en er worden hier soms boeken gedrukt, die den toets der kritiek in elk opzicht kunnen doorstaan [Walraven]**

Links: Segaramas Senaputera.

Plattegrond 5



Mc Neill & Co., tevens vestigingsplaats van het Britsch Vice Consulaat.  
**Toen de Geallieerden op een zestigtal Nederlandse koopvaardij-schepen beslag legden, protesteerde ik, evenals De Lokomotief, in scherpe termen tegen deze 'schepenroof'. De volgende ochtend kreeg ik bezoek van Britse consul, die zich verbaasd en zeer verontwaardigd toonde over mijn critiek op de maatregel, die naar zijn mening door de oorlogsomstandigheden geboden was. Hij deelde mij mede, dat het Britse consulaat voornemens was geweest onze courant financieel te steunen, doch dat daarvan nu was afgezien. [Koch]**

Ga linksaf JI Kutilan (Hoofdwachtstraat).

Aan het eind van de straat, op de hoek rechts: PT. Pelni.



Koninklijke Paketvaart Maatschappij. (1917-1918, AIA)  
**Een zo dure lijn als de K.P.M. zou misschien toch moeten beginnen met een minimum van beschaafd nederlands als eis te stellen aan haar geüniformde vertegenwoordigers. (Men hoort de reactie van deze geüniformden zelf als zij zoiets zouden lezen: "Nou, meneer, as je maar weit dawé niks minder zijn as u, hoor, en misschien zelfs heil wat meir!" "Beste man, waarom niet? maar ik kan er tòch verdomd sjlicht teuge!"). [Du Perron]**

Op de hoek links: Jakarta Lloyd.



Hoofdkantoor Stoomvaart Maatschappij 'Nederland'. (1930)  
Architect Karsten: Het bouwprogramma omvatte op de begane grond een kantoor, in hoofdzaak passagekantoor, van de S.M.N., met de best-mogelijke standing doch waarvan het achterste gedeelte min of meer zelfstandig gebruikt moest kunnen worden, zomede verhuurbare kantoren ter verdieping. Het toevoegen van een volledige tweede bovenverdieping scheen niettegenstaande de perceelsverkleining niet geboden, o.m. omdat daardoor bijzondere funderingsmoeilijkheden zouden ontstaan.

Steek de JI MPU Tantular over.

Dit deel van de straat heette voor WO II "Nederlandplein". Het kantoor der S.M.N. werd in '30 gebouwd op het terrein van het oude, doch, overeenkomstig de rooilijnen, met prijsgeving van een belangrijk gedeelte van de voorzijde. Deze grondafstand aan de Gemeente geschiedde om niet, doch onder de voorwaarde dat dit gedeelte der Westerwalstraat in 'Nederland-plein' zou worden omgedoopt.



**Ga rechtdoor: JI Tiang Bendera (Sleko).**

**Rechts**, op de hoek: de plaats waar de Hoofdwacht heeft gestaan.

**De officier der hoofdwacht is voor het geopende raam te zien, als een hindoesch afgodsbeeld onbeweeglijk zittende op een stoel, dien hij op zijn tafel heeft geplaatst; die tafel staat als een eilandje in het water en dreigt bij de minste beroering door den vloed verzvolgen te worden. De schildwacht voor het geweer balanceert op een bank, die de stroom wil medenemen; hij vraagt te vergeefs om afgelost te worden; zijn makkers lachen hem uit en hebben moeite genoeg zich-zelfen en de wapens vlot te houden. [Van Rees]**

**Rechts**



de Uitkijk, het voormalig Havenkantoor bij de 'Grote Boom'.

De Grote Boom diende voor de opslag en de verificatie der aangevoerde goederen en dit complex van gebouwen was dichter dan de Kleine Boom (voor personen) bij het handelscentrum gelegen.

Op de plaats waar nu het Nederlandplein, de Gasfabriek en de gebouwen van Lindeteves Stokvis staan, bouwde men van 1690 tot ca. 1708 een vijfhoekig deels stenen fort; een vesting die groter was dan het kasteel te Batavia.

**Ga terug en rechtsaf: JI MPU Tantular (Westerwalstraat).**

**Links:** (Nr 19) Bank Mandiri.

Plattegrond 6



Factorij der Nederlandsche Handel Maatschappij – zie gedenksteen intern. (1910, Klinkhamer – Ouëndag) Voordien plaats van de Sociëteit.

**Nu, ik zal het kruidje-roer-me-niet ontzien, maar vanavond in de soos zullen wij hem inwijden. [Daum]**

**De sociëteit doet wat zij kan door bals, muziek en partijen en nu en dan hebben we hier liefhebberij-comedie – zoo b.v. van avond wordt Sneeuw witje en De zeven dwergen vertoond [Van Maurik]**

**'Wel jonker, hoe bevalt je het zeemansleven?' 'Slecht, mijnheer.' [Kruseman]**

**Rechts:** Jembetan Berok.



De Sociëteitsbrug.

**Ik bekijk de kaart van Semarang, er is maar één brug die ervoor in aanmerking komt, maar het is een klein stenen bruggetje, zonder handel; bloemen en bomen zijn ver te zoeken. [Vervoort]**

NB: IJzerwerk en lampen op de linker, de oudste brug.



Links: Kantor Advokat.



De Handelsvereniging Semarang, Een organisatie, waarin export- en importhuizen, banken en industriële ondernemingen georganiseerd waren. **Koch** vertelt over zijn werk als secretaris van de vereniging en over het feit dat hij bij zijn vertrek Sneevliet, een soms revolutionaire actievoerder, voorstelde als opvolger. Sneevliet bleek vervolgens uitstekend te voldoen

Links: (Nr. 11-15) Phapros RNI Group.



Koloniale Bank. Evenals de andere cultuurbanken wordt zij thans [1934] zwaar getroffen door de depressie. De eigen suikerondernemingen stonden per ultimo 1933 te boek voor rond 5 miljoen gulden, de deelnemingen in suikerondernemingen voor f 8.284.501,-. Het is zeker, dat hierop in verband met de moeilijkheden in de suikercultuur zeer aanzienlijke afschrijvingen zullen moeten plaatsvinden.

Links (Nr. 5) PT. Perkebunan XV (Persero).

Cultuur Maatschappij der Vorstenlanden.

En wie vandaag deze of gene van de achttien groote fabrieken in Djokja ziet, kan zich vermaken met de gedachte, dat op hetzelfde oogenblik misschien de een of andere couponknipper, [...] de orde-, vrede- en menslievende Nederlander, zachtzinnig aldus knippende, metterdaad zich verklaart voor afstammeling-naarden-gelde en politiek erfgenaam van oude Djokjasche Sultans en Soenans van Mataram, de verdrukkers, uitzuigers en keelbeulen van hun volk. [De Wit]



Ga linksaf: Jl Kepodang

Van Hoogendorpstraat

Ondanks de, vergissingen die hij maakte, kan men zeggen dat voor Indië met dit boek de hele liberale richting werd ingeluid; hier begint de wending in de nederlandse geestesgesteldheid ten opzichte van de koloniën, die de radicaalste verandering heten mag na de opvattingen a la Coen. Hogendorp ontdekte dat de Javaan een mens was en niet lui, wanneer men hem zelf enig aandeel gunde in de vrucht van zijn arbeid. Zijn koloniaal programma was, in grote lijnen: toekenning van particulier grondeigendom aan de Javaan (een idee dat door de Javaan overigens niet begrepen zou zijn); vrijheid van persoon en rechtszekerheid ook voor de Javaan; vervanging van de gedwongen leveringen door een landrente; afschaffing van alle herendiensten; afschaffing van het Compagniesmonopolie en vrijlating van de productenhandel; afschaffing van alle emolumenten van ambtenaren en verhoging van hun bezoldiging, om het 'gerechtigde' stelen en smokkelen tegen te gaan. In menig opzicht zou Daendels later dit programma uitvoeren. [Du Perron]

Rechts: (Nr. 3) Naamloos.



Erdmann & Sielcken. Toen ik tot hem toegelaten werd zag ik hem zitten in een lage rieten stoel aan een reusachtige schrijftafel, die de betrekkelijk kleine kamer voor minstens de helft vulde. Waar hij zat was een half-cirkelvormig stuk uit de schrijftafel weggezaagd, zodat hij voor driekwart door het blad omgeven was. Hij maakte op het eerste gezicht de indruk van een korte, dikke man, maar toen hij oprees om me de hand te geven, bleek hij alsmar langer te worden, tot hij een hoofd boven mij uitstak. [Koch]

Links: (Nr. 2-4.) Naamloos



Semarangsche Spaarbank. (1888, Verver)

Op initiatief van de afdeling Semarang der Maatschappij tot Nut van het Algemeen en met steun van de Vrijmetselarij werd in 1853 de Spaar- en Beleenbank opgericht om mensen die in financiële moeilijkheden verkeerden, uit de handen van de woekeraars te houden.

Links: (Nr. 6-8) Bank Mandiri

Plattegrond 7



Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij.

NB: In de geveltop de wapens van Semarang en Surabaya. Tevens vestiging van Hoofdkantoor van Rouwenhorst, Mulder & Co., N.V. Exploitatie en Producten Handel Maatschappij. Export van, cacaobonen, citronella olie, copra, droog veevoer, hars, koffie, maïs, oliehoudende zaden, peper, sojabonen, tapioca producten, vezels. Import van: metaal, metaalwaren en gereedschap. Dicht op Chinese feestdagen

Links, op de hoek: (nr. 12-14) Naamloos.



Algemene Verzekering Mij Indische Lloyd.

Tegen o.a. beschadiging van en door automobielen en motorfietsen (brand, explosie, zelfontbranding, ongevallen, wettelijke aansprakelijkheid jegens derden, persoonlijke ongevallen van den chauffeur en berijder). Het kapitaal der maatschappij bedraagt f 5.000.000, verdeeld in 2000 aandelen, elk van f 2500.

Links, op de hoek: (nr. 16) Naamloos.



Monod, Diephuis & Co., een belangrijk makelaarskantoor. **Kort nadat Tjen op de H.B.S. kwam, verliet mijn moeder 'Oom en Tante' om in Semarang (waar ze een zuster en zwager had wonen) een administratieve betrekking te aanvaarden op een makelaarskantoor. Het was toen in Indië nog altijd iets bijzonders voor een meisje te gaan werken. Oom en tante, vooral Oom, verzetten er zich eerst tegen en verklaarden dat niets haar behoefde te beletten bij hen te blijven.**  
[Breton de Nijs]

Rechts: (15-19) Naamloos.



Waarschijnlijk o.a. Toko Soesman.

**Letterlijk maakte ik haar het hof die dag. Natuurlijk moest zij dadelijk na onze aankomst in de stad van de gelegenheid gebruik maken om inkopen van allerlei aard te doen. Wij liepen regelmatig de toko's af: van Soesman naar Thooft, van Wermuth naar Krüthoffer, van Chevallier naar de modiste. Het was een ochtend van gruwelijke marteling voor een buitenman. En ik gaf geld uit! Bij duizenden! Doch dat was wel het minste. Wat gaf een man, die in die tijd in de tabak was, om een handvol slijk der aarde?**  
[Daum]



*Indische Literaire Wandelingen*



Links Braak liggend terrein.

Redactiebureau dagblad 'de Locomotief'.

**Zie, in den laatsten tijd worden er in de 'Locomotief' (het voornaamste dagblad van Indië) artikelen gepubliceerd, geschreven door Inlanders. In die stukken leggen zij hunne opinies bloot over veel, dat sedert jaren heimelijk de gedachten beroert van zoo niet alle, dan toch het grootste deel der Inlandsche ambtenaren. [Kartini]**



Links: (nr. 24) In zeer slechte staat.



Belastingconsulenten en Accountants, Kantoor H.J. Vooren, agent Olveh van 1879.

De Kalakop boven de ingang duidt op een gebouw van architect Wolff Schoemaker.

Rechts: (nr. 25-27) Phapros.



Kantoor- en bankgebouw van het Oei Tiong Ham Concern: Suikerfabrieken, Bankvereniging, Handel Mij. Kian Gwan, Midden-Java Veem, Pakhuizen, Huizen Expl., etc.

Gebouwd in 1931 naar ontwerp van Liem Bwan Tjie, op de plek waar wijlen majoor Oei Tiong Ham jarenlang zijn kantoor heeft gehouden. NB. Naam van de architect links na de ingang.

**Onder de Chinezen die zich te Semarang zowel als in alle Oost-Indische handelplaatsen in menigte hebben nedergezet, zijn vele zeer vermogende of liever schatrijke lieden. [Olivier]**

Links, op de hoek: Bank Mandiri.



Nederlandsch-Indische Handelsbank.

Op deze foto ziet men een modern gebouw [1907], dat volgens Tillema niet voor de tropen geschikt is. →

O.m. vanwege het ontbreken van zonwerende constructies



**Steek de Jl Pekojan over.**  
Het tweede pand links:

Plattegrond 8

Toen nu in 1888, nadat de Heer Teves reeds was uitgetreden, de omzetting in een Naamlooze Vennootschap, genaamd 'Maatschappij tot voortzetting der zaken Van der Linde & Teves' plaats vond, bleef het bedrijf in het oorspronkelijke pand aan de Van Hoogendorpstraat te Semarang gevestigd. Het behoud van het naambord 'Van der Linde & Teves, handelaren in alle soorten van ijzerwaren en benodigdheden voor fabriek- en landbouwondernemingen' aan den voorgevel beoogde aan te duiden, dat de nieuwe vennootschap de eerste doelstelling van haar voorgangster tot de hare had gemaakt.



**Ga even terug en linksaf: JI Pekojan.**

Hedenmorgen zagen we nog in de kampongs in de omgeving van Pekodjan in buurten, waar de pest reeds vele slachtoffers maakte, een chaos van vuil en verwaarloozing, van allerellendigste woonkrotten en legioenen ratten herbergende oeroude muf-donkere pakhuizen, alle beschrijving tartend.

**Ga bij de 2<sup>de</sup> zijstraat rechtsaf: JI Kenari (Zuidergrachtstraat).**

**Ga linksaf: JI Kenari (Handelstraat).**

**Links:** nr. 8. "Paberik Hygeia".

Plattegrond 9



N.V. Mineraalwaterfabriek Hygeia v/h R. Klaasesz & Co.

**Tillema was een dynamisch werker, vol ideeën en nieuwe plannen. Hij bouwde het limonadefabriekje om tot een voor die tijd hypermoderne fabriek voor koolzuurhoudende dranken en durfde het als eerste in het toenmalige Nederlands-Indië aan, daarvoor een gebouw in gewapend beton op te richten.**  
[Koch]

**Ga rechtsaf: JI Agus Salim (Djoernatan).**

[1917] Het complex, waarin thans de woningverbetering en de pest-gevaarlijk-verklaringen plaats vinden, is vrijwel het vuilste deel der stad en wordt begrensd: ten Noorden door den grooten weg Djoernatan.

**Links:** Side Pocket (van zijstraat tot zijstraat.)

Plaats van de voormalige Politie Kazerne, voordien een militaire kazerne, waar van 1787-1808 het Würtenbergsche Legioen was ondergebracht.

**Waarom is Samarang ook als garnizoen zo gewild? toch niet alleen om haar overeenkomst met een hollandsch provincie-stadje; dat maakt den eersten indruk wel aangenaam, doch die gaat voorbij. Neen, de reden moet elders gezocht worden. De militairen vormen er geen afzonderlijke kolonie zoo als te Batavia; de kazerne ligt er in de stad, de officieren wonen in privaathuizen; al wat het soldatenkleed draagt, leeft niet afgescheiden van de maatschappij, maar maakt er hier weër een deel van uit, fraterniseert met de burgers.**

[Van Rees]

**Ga de brug over en vervolg de JI Agus Salim (Aloon Aloon Midden).**

**Links:** Pasar Johar, in 2009 door brand verwoest.

Architect Karsten: Voor pasars is en blijft gewapend beton het meest verkieselijke materiaal, vooral in de vorm der z.g. mushroom-konstruktie, door de volkomen afwezigheid van donkere hoeken of holle ruimten, de geheel vlakke onderzijde van daken en vloeren en de (toevallige) overeenkomst tussen de meest economische kolomafstanden (ongeveer van 5 tot 7 m) met de normale pasartravebreedte (pad met standplaatsen aan weerszijden, eveneens normaal 5 a 6 m).



**Ga rechtsaf: Jl Arief Rachman Hakim** (Aloon Aloon Oost)  
**Rechts:** Telekom.(Telefoonkantoor – 1910, Snuyf) .

Plattegrond 10



Om met de telefoonkantoren te beginnen, die vooral op Java noodig waren geworden sedert het Gouvernement de bestaande particuliere telefoonnetten overnam, verwijs ik naar dat van Semarang dat een soortgelijk gebouw is geworden als dat van Weltevreden; de scheeve vorm van den plattegrond hangt natuurlijk samen met het beschikbare terrein. Het is gelegen naast het post- en telegraafkantoor. gebouw werd gezien als zeer modern en uitstekend aangepast aan de Indische omstandigheden.

**Ga terug en rechtsaf: Jl Agus Salim** (Aloon Aloon Midden).

**Links:** braak liggend terrein achter golfplaat.

**Ga linksaf: Pasar Barat / Jl Alun Alun Barat** (Regentweg).

**Links en rechts** de voormalige Aloon-Aloon.

**Ga rechtsaf Jl Alun-Alun Selatan** (Aloon Aloon Zuid).

**Recht vooruit:** Masjid Agung Semarang.

Plattegrond 11



Achter de poort een gedenksteen: “Anno 1756 – Ter gedachtenis onder de regeering van Heere Nicolaas Hartingh Raad extra-ordin = van Neêrlands India, mitsgaders Gouw = & Direct = van Java Is deze TEMPEL volbouwt door den Adepatty Soeraadiman”; een herinnering aan de vorige moskee. Het huidige gebouw dateert uit 1890.



Deze wandeling is overgenomen van de website  
[www.IndischeLiteraireWandelingen.nl](http://www.IndischeLiteraireWandelingen.nl)



Deze wandeling is samengesteld in samenwerking met  
[www.KantEnKlaarSuriname.com](http://www.KantEnKlaarSuriname.com)

